

FUTBOLCULARIN GENEL ÖZ YETERLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Şehmus ASLAN¹

Geliş Tarihi: 18.03.2017

Kabul Tarihi: 06.06.2017

ÖZET

Bu çalışmanın amaçları futbolcuların genel öz-yeterlik inanç düzeylerini incelemek ve farklı yaş gruplarındaki futbolcuların öz-yeterlik inanç düzeylerini karşılaştırmaktır. Araştırma grubunu bölgesel amatör lig grubu takımlarında oynayan 17-43 yaş aralığındaki (24,39±4,817) 207 futbolcu oluşturmuştur. Futbolcular yaşlarına göre iki gruba (Grup I: 17-25 ve Grup II: 26-43) ayrılmışlardır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Sherer ve arkadaşları (1982) tarafından geliştirilen, Bosscher ve Smit (1998) tarafından yeniden düzenlenen 12 maddelik "Genel Öz Yeterlik Ölçeği (GÖYÖ)" kullanılmıştır. Tarakcı (2009) tarafından Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçek inisiyatif, gayret, ve ısrarcılık olmak üzere üç alt boyuta sahiptir. Verilerin analizi nonparametrik test olan "Mann-Whitney U Testi" ile incelenmiştir. Bulgularımız futbolcuların GÖYÖ alt boyutlarından inisiyatif ortalama puanının gayret ve ısrarcılık alt boyutları ortalamalarından daha yüksek olduğu göstermiştir. Yaş grupları karşılaştırıldığında ise 26-43 yaş grubundaki futbolcuların ısrarcılık alt boyut puanlarının 17-25 yaş futbolcularına göre daha yüksek olduğu ($p<0.05$), inisiyatif ve gayret alt boyutları, açısından fark olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$). Çalışmamızın sonuçları futbolcularda genel öz-yeterliliğinin orta düzeyde olduğu ve genel öz-yeterliliğinin ısrarcılık alanının yaştan etkilendiğini düşündürmüştür.

Anahtar Kelimeler: Öz-yeterlik, sporcu, futbol, yaş

INVESTIGATION OF FOOTBALL PLAYERS' GENERAL SELF-EFFICACY LEVEL

ABSTRACT

The purposes of this study are to examine the general self-efficacy beliefs of the football players and to compare the self-efficacy beliefs of the football players in the different age groups. The research group consisted 207 football players in the age group of 17-43 (24,39 ± 4,817) who played in the teams of the regional amateur league group. Football players divided into two groups according their age (Group I: 17-25 and Group II: 26-43). A 12-items "General Self-Efficacy Scale (GSES)", which was developed by Sherer et al. (1982) and revised by Bosscher and Smit (1998), was used as a data collection tool in the study. The Turkish validity and reliability study was conducted by Tarakcı (2009). The scale has three sub-dimensions as initiative, effort, and insistence. The analysis of the data was examined by the nonparametric test "Mann-Whitney U Test". Our findings show that the average score of the initiative as the sub-dimensions of the GSES is higher than the average of the effort and persistence subscales in the football players. When the age groups were compared, it was found that the insistence subscale scores of 26-43 year old football players were higher than 17-25 year old football players ($p < 0.05$) and there was no difference in initiative and effort subscales ($p > 0.05$). The results of our study suggest that the overall self-sufficiency of the football players is moderate and that the overall self-sufficiency is influenced by the age.

Key words: Self-efficacy, athlete, football, age

GİRİŞ

Son yirmi yılda öz-yeterlik eğitsel, psikolojik ve örgütsel bilimlerde en çok incelenen değişkenlerden biri haline geldi. Bandura'nın (1986) sosyal bilişsel kuramına göre, öz-yeterlik inançları insanların yaptıkları seçimleri, ortaya koydukları çaba, zorluklarla karşılaştıklarında gösterdikleri sebat, azim ve karşılaştıkları kaygı ya da huzur derecesini belirlemeye yardımcı olur (Usher ve Pajares, 2008). Öz-yeterlik, bir kişinin verilen kazanımları sağlamak için gerekli olan bazı davranışları organize etme ve yürütme kabiliyetinde olan inancı olarak tanımlanmaktadır (Bosscher ve Smit, 1998). Öz-yeterlilik kavramı “bir eylemin planlanması, gerekli becerilerin farkında olunması ve örgütlenmesi, zorluklarla birlikte elde edilecek kazanımların gözden geçirilmesi sonucunda oluşan güdülenme düzeyi” gibi öğeleri içerir (Yıldırım ve İlhan, 2010).

Bandura (1997)'a göre öz-yeterlik kuramı, belirli bir davranış performansı ve bu davranışın performansı ile ilgili inançlar arasında en güçlü ilişkilerin bulunduğunu ima eden alan özgüllüğünü vurgular. Bununla birlikte, farklılık arz eden işlevsellik alanlarındaki başarısızlık ve başarının çeşitli ve sayısız deneyimleri, açıklayıcı değere de sahip daha genelleştirilmiş kendi kendini etkileme inançları oluşturabilir. Öz-yeterlik, duruma özgü bir yetkinlik inancıdır. Öz-yeterlik inançlarının, insanların katılmayı seçtikleri faaliyet türlerini, harcadıkları düzeyi ve zorlayıcı koşullar karşısında azimlerini etkiler (Scherbaum, Cohen-Charash, ve Kern, 2006).

Öz-yeterliliğin daha önce yaşanan deneyimler, yaşantılar ve olumlu geri dönütler gibi durumlardan beslendiği söylenebilir (Yıldırım ve İlhan, 2010). Ayrıca öz-yeterliliğin etkinliklerin seçiminde, karşılaşılan zorluklarla mücadele etmede, gösterilen çaba ve ortaya konan performans üzerine yoğunlaştığı görülmektedir (Aşkar ve Umay, 2001). Öz-yeterlilik “bireyin belli bir performansı göstermek için gerekli etkinlikleri organize edip, başarılı olarak yapma kapasitesi hakkında kendine ilişkin yargısı” olarak tanımlanmıştır (Bandura 1997).

Genel bir terim olan ve çoğunlukla sporun kişisel özelliği olarak ölçülen kendine güven, bir sporcunun sporda başarılı olabilme konusundaki kesinliğini ifade eder (Vealey, 1986). Başarılı sporcular, kendileri ve çevresel zorlukları aşmak için kendi yeteneklerini kullanma konusunda uyarlanabilir inançlara sahiptirler (Bandura, 1997; Akt.Feltz, Short, ve Sullivan, 2008). Spordaki memnuniyet, refahın duygusal yönü ile ilgilidir (Nicholls, Polman, ve Levy, 2012) ve doğrudan veya dolaylı olarak çeşitli öz-yeterlik türleri tarafından etkilenebilir (Blecharz ve ark., 2014).

Spor bilimlerinde öz-yeterlik, bir sporcunun, rekabet sırasında yeteneklerini en iyi şekilde yerine getirebileceğine, rakibin performansını aşmasına ve duyguları yönetebilmesi anlamına gelebilir (Feltz, Short, ve Sullivan, 2008). Örneğin, bir futbolcu, futbolu iyi oynadığından emin olabilir, ancak zorlu bir futbol müsabakasında kontrolünü koruma konusunda kendini daha az emin hissedebilir. Spor araştırmacıları, bireylerin ortak amaçlarına ulaşma konusundaki algılarını temsil eden ve diğer takımdan daha iyi olan ortak etkinlik kavramını kullanmaktadır (Myers, Payment, ve Feltz, 2004). Kolektif (Ortak) yeterlik, “belirli düzeylerde beceriler üretmek için gerekli eylem aşamalarını örgütleme ve yönetme yeteneklerine ilişkin grubun paylaşılmış inancı” olarak tanımlamıştır (Bandura, 1997). Kolektif yeterlik; etkileşim, eş güdüm ve sinerjik sosyal dinamikleri kapsar (Fernandez-Ballesteros ve ark., 2002; Akt.Kurt T., 2012). Sporcuların arzulanan hedeflere ulaşma konusundaki yeteneklerine ilişkin inançları, ortak aracın temel bileşenidir. Takım üyeleri, yalnızca kendi öz-yeterlik inançlarının bir toplamı değil, ortak inançlar üzerinde koordinasyon içinde hareket eder. Ortak etkinlik endeksleri, grup üyelerinin değerlendirmelerinin toplanmasıyla ya da toplu etkinliğin bireysel algılamaları kullanılarak geliştirilebilir. Spor bilimlerindeki öz-yeterlik araştırmalarının büyük bir çoğunluğu, özel olarak yalnızca spor ortamına atıfta bulunan talepleri yansıtan, alana özel öz-yeterlik üzerine yoğunlaşmıştır (Bandura, 2000).

Genel öz yeterlik bir kişinin birden fazla alanda yapacağı davranışlarını açıklamaya yarayan, ölçülebilir bir özelliktir (Chen, Gully ve Eden, 2001; Akt. Aypay, 2010). Genel öz-yeterlik, kişinin kendi öz yeterlik inançlarının bir başka türüdür. Genel öz-yeterlik, bireylerin geniş bir yelpazede zorlu taleplerle baş edebilme yetenekleri hakkındaki inançlarını yansıtır (Luszczynska, Scholz, ve Schwarzer, 2005). En önemlisi, genel öz-yeterlik, engellerin ortaya çıkmasıyla baş etmede dengeli bir kişisel yetkinlik hissi verir (Luszczynska, Gutierrez-Dona ve Schwarzer, 2005). Özel alanda öz-yeterlik popüler bir yapıya sahipken, genel öz-yeterlik inançları spor bağlamında nadiren araştırılmaktadır (Feltz, Short, ve Sullivan, 2008). Barling ve Abel (1983) Tenisçilerde Öz-Yeterlik İnançları ve Tenis Performansı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Başoğlu (2017)’de yapmış olduğu Grekoromen Yıldız Erkek Güreş Milli Takım oyuncularının başarı algısı ve öz yeterlilik düzeylerini oyuncuların şampiyonaya katılma durumu, baba eğitim durumu ve aile aylık gelirini içeren sosyo-demografik özellikleri kapsamında incelemiştir. Chase (1999)’da Beden Eğitimi ve Sporda Öz-Yeterliliğin Kaynakları çalışmasında, çocukların ve ergenlerin beden eğitimi ve sporda öz yeterlik kaynaklarının seçimini ve kaynaklardaki yaş farkı farklılıklarını incelemiştir. Futbolcularda

yaşa göre genel özyeterlik düzeyini inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın amacı futbolcuların genel öz-yeterlik inanç düzeylerini incelemek ve farklı yaş gruplarındaki futbolcuların öz-yeterlik inanç düzeylerini karşılaştırmaktır.

MATERYAL ve YÖNTEM

Bu çalışmada yöntem olarak tarama yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu bölgesel amatör lig grubu takımlarında oynayan 17-43 yaş aralığındaki yaş ortalamaları $24,39 \pm 4,817$ olan 207 futbolcu oluşturmuştur.

Tablo 1. Örneklemeye ilişkin betimsel istatistik

Değişkenler	Kategoriler	n	%
Medeni Durum	Evli	38	18,4
	Bekâr	162	78,3
	Dul-Boşanmış	7	3,4
Eğitim Durum	İlkokul	3	1,4
	Ortaokul	17	8,2
	Lise	92	44,4
Sağlık Güvencesi	Üniversite	95	45,9
	Sağlık Güvencesi Yok	122	58,9
	Bağ-kur	3	1,4
	SSK	40	19,3
Sigara Kullanma	Emekli Sandığı	15	7,2
	Özel sigorta	27	13,0
	Evet	69	33,3
Alkol Kullanma	Hayır	138	66,7
	Evet	51,2	106
Alkol Kullanma	Hayır	48,8	101
	Toplam	100,0	207

Araştırmaya katılan futbolcuların %78,3'ü bekâr, %18,4'ü evli ve %3,4'ü boşanmış durumdadır. Futbolcuların eğitim durumlarına bakıldığında; %1,4'ü ilkököl, %8,2'si ortaokul, %44,4'ü lise ve %45,9'u üniversite mezunudur. Futbolcuların sağlık güvencesi durumları incelendiğinde, %58,9'nun sağlık güvencesi olmadığı, %1,4'nün Bağ-kur, %19,3'nün SSK, %7,2'sinin Emekli Sandığı ve %13,0'ının özel sağlık sigortasına kayıtlı olduğu şeklinde cevap verdikleri görülmüştür. Futbolcuların sigara içme durumlarına bakıldığında, %33,3'ünün sigara içtiği, %66,7'sinin ise sigara içmediği görülmektedir. Futbolcuların alkol

kullanımına bakıldığında %51,2'sinin alkol kullandığı, %48,8'nin ise alkol kullanmadığı yönünde cevap verdiği görülmüştür.

Araştırmaya katılan futbolcuların futboldan beklenti durumları tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Araştırmaya katılan futbolcuların futboldan beklenti durumları

Yapılan Spordan Beklenti Durumu	n	%
Maddi-Manevi Rahat Yaşam	119	57,5
Popüler Olmak Şöhret Ve Arkadaşla, (Kız) Tanışmak	40	19,3
İyi Yerlere Gelebilmek, Takımı Şampiyon Yapmak Profesyonel Olmak	48	23,2
Toplam	207	100,0

Tablo 2'de görüldüğü gibi, futbolcuların %57,5'i futbolu maddi-manevi ve rahat bir yaşam için yaptıklarını, %19,3'nün popüler olmak, şöhret ve karşı cins arkadaş edinme amaçlı yaptıklarını %23,2'sinin ise futbolda iyi yerlere gelebilmek, takımını şampiyon yapmak ve profesyonel olmak için futbol oynadığı görülmüştür.

Veri Toplama Aracı

Genel Öz Yeterlik Ölçeği (GÖYÖ) (General Self-Efficacy Scale-12 (GSES-12))

Araştırmada katılımcıların sosyo-demografik bilgileri ve futbol ile ilgili bilgileri araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu ile sorgulanmıştır. Futbolcuların öz yeterlik algılamalarını ölçmek için Sherer ve diğerleri (1982) tarafından geliştirilen, Bosscher ve Smit (1998) tarafından yeniden düzenlenen 12 maddelik "Genel Öz Yeterlik Ölçeği (GÖYÖ)" kullanılmıştır. Ölçek 5'li Likert tipindedir. İnisiyatif, gayret ve ısrarcılık olmak üzere üç alt boyuta sahiptir. Alt boyutlardan alınan puanların sınıflandırılması; 1.00-1.79 puan aralığı, "çok düşük", 1.80-2.59 "düşük", 2.60-3.39 "orta", 3.40-4.19 "yüksek" ve 4.20-5.00 arası "çok yüksek" olarak yapılmaktadır (Tarakcı, 2009). Orijinal ölçeğin güvenilirlik katsayısı $\alpha=0.69$ 'dur. Ölçek alt boyutları İnisiyatif, $\alpha=0.64$, Gayret, $\alpha=0.63$ ve İsrarcılık, $\alpha=0.64$ güvenilirlik puanına sahiptir (Bosscher ve Smit, 1998). Tarakcı (2009) tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış ve güvenilirlik katsayısı $\alpha=0,759$ olarak bulunmuştur.

Bu çalışma için Ölçek alt boyutları İnisiyatif, $\alpha=0.63$, Gayret, $\alpha=0.67$ ve İsrarcılık, $\alpha=0.64$ güvenilirlik puanına sahiptir. güvenilirlik katsayısı $\alpha=0,753$ olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi SPSS 22.00 istatistik programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Sosyo-demografik veriler ve futbol konusundaki bilgiler frekans ve yüzde değerler, ortalama, standart sapma olarak verilmiştir. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini test etmek için Kolmogorow Smirnov testi ile değerlendirilmiştir. Veriler normal dağılıma sahip olmadığı için futbolcuların öz yeterlik düzeyinin yaşa göre arasında bir fark olup olmadığı nonparametrik testlerden Mann-Whitney U Testi” ile incelenmiştir. Araştırmada istatistiksel hesaplamalarda anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan futbolcuların genel öz yeterlik alt boyut toplam puan ortalama dağılımları Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Araştırmaya katılan futbolcuların genel öz yeterlik ortalamaları

Genel Öz Yeterlik	n	Ort.	Ss	Minimum	Maximum
İnisiyatif	207	3,33	1,05715	1,00	5,00
Gayret	207	2,69	,73436	1,40	4,40
Israrcılık	207	2,90	,91626	1,00	5,00

Futbolcularda genel öz yeterlik alt boyutlarından inisiyatif ortalama puanının gayret ve ısrarcılık alt boyutları ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Araştırmaya katılan futbolcuların öz yeterlik alt boyut puanları

GÖYÖ	Yaş	n	Sıra	Sıra	U	Z	P
			Ortalaması	Toplamı			
İnisiyatif	17-25	127	104,97	13331,50	4956,50	-,296	,767
	26-43	80	102,46	8196,50			
Gayret	17-25	127	106,06	13470,00	4818,00	-,627	,531
	26-43	80	100,73	8058,00			
Israrcılık	17-25	127	97,09	12331,00	4203,00	-2,09	,036*
	26-43	80	114,96	9197,00			
Toplam		207					

*p<0.05

Yaş sınıflamasına göre 17-25 yaş futbolcuların, 26-43 yaş futbolcuları öz-yeterlik inancı alt boyutlarından ısrarcılık yeterlik sıra ortalama puanları daha yüksektir. (U=4203,000; p=0,036; p<0,05). Aralarında anlamlı fark olduğu görülmektedir (Tablo 4).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Futbolcuların genel öz yeterlik düzeylerini inceleyen bu çalışmada, yaş sınıflamasında 26-43 yaş futbolcuların, 17-25 yaş futbolcularına göre öz-yeterlik inancı alt boyutlarından ısrarcılık alt boyutunda yaştan etkilendiği bulunmuştur. Bu durum bize 26-43 yaş grubu futbolcularının diğer 17-25 yaş genç futbolculara göre daha ısrarcı olduklarını, bir başka deyişle yılmadıklarını söyleyebiliriz. Bunun yanı sıra futbolcularda genel öz-yeterliliğinin orta düzeyde olduğu görülmüştür.

Futbolcuların genel öz yeterlik inancının yaşla birlikte geliştiği yani uzun süre içerisinde genel öz yeterlik inancının geliştiğini söyleyebiliriz. Buna göre futbolcuların takım performans yeterlik algısı takım performansına ilişkin algı ve beklentileri belirleyen bir durumdur. Futbolcuların öz yeterlik inançları belli bir durumdayken genel öz yeterlik inançlarının zaman içerisinde geliştiğini göstermektedir. Dolayısıyla bu çalışmada futbolcuların genel öz yeterlik inançlarının orta düzeyde olduğu söylenebilir. Araştırmada futbolcuların genel öz-yeterlikleri alt boyutlarından inisiyatif ve gayret yeterlikleri yaşa bağlı olarak değişirken, ısrarcılık alt boyutunda ise değiştiğini göstermiştir.

Yıldırım ve İlhan (2010); Brink ve ark., (2012); Uysal ve Kösem (2013)' te yaptıkları araştırmalarında genel öz-yeterliliğin yaş ile ilgili olarak değişmediğini bulmuşlardır. Diğer yandan ise; Aypay (2010) Genel Öz Yeterlik Ölçeği'nin (GÖYÖ) Türkçe'ye Uyarlama çalışmasında yaşları 17 ile 39 arasında değişen 377'si kadın, 316'sı erkek toplam 693 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada, yaş grubu 21-30 arası olan öğrencilerin GÖYÖ puanlarının yaşları 17-20 arasında olan öğrencilerin puanlarından daha yüksek olduğunu bulmuştur. Benzer (2011)'de ilköğretim ve ortaöğretimde görev yapan 8695 öğretmen üzerinde yapmış olduğu ilköğretim ve ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin öz yeterlik algılarının analizi adlı yüksek lisans tez çalışmasında; 41-50 yaş grubundaki öğretmenlerin 21-30 yaş grubundaki öğretmenlere göre öz yeterlik alt boyutunda kendilerini daha fazla yeterli hissettiklerini bulmuşlardır. Başoğlu (2017)'de yapmış olduğu çalışmada 15-17 yaş aralığındaki 36 Grekoromen Yıldız Erkek Güreş Milli Takım oyuncularının başarı algısı ve öz yeterlilik düzeylerini oyuncuların şampiyonaya katılma durumu, baba eğitim durumu ve aile aylık gelirini içeren sosyo-demografik özellikleri kapsamında incelemiştir. Araştırma sonucunda; çalışmada yer alan yıldız erkek güreşçilerin başarı algısı ve öz yeterlik puanları ortalamasının altında düşük olarak tespit edilmiştir. İlk defa şampiyonaya katılacak olanların öz yeterlikleri daha olumlu bulunurken, aile ekonomik durumu daha iyi olanların öz yeterliklerinin de daha iyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Barling

ve Abel (1983)'de yaş ortalaması 26.6 yıl olan 40 aktif tenis oyuncusunun tenis performansı ile özyeterlilik inançları arasındaki ilişkiye bakmışlar ve kendi etkinlik inançları, tenis performansının 12 boyutuyla tutarlı ve anlamlı bir şekilde ilişkili olduğunu bulmuşlardır.

Chase (1999)'da Beden Eğitimi ve Sporda Öz-Yeterliliğin Kaynakları çalışmasında, çocukların ve ergenlerin beden eğitimi ve sporda öz yeterlilik kaynaklarının seçimini ve kaynaklardaki yaş farkı farklılıklarını inceledi. 8-14 yaş arası 24 çocuk, 8-9 yaş, 10-12 yaş ve 13-14 yaş olmak üzere üç yaş grubuna ayrılmıştır. Araştırma sonucunda, yaşa bağlı farklılıkların öz-yeterlilik kaynakları seçiminde ortaya çıktığını bulmuştur.

Öz yeterlilik inancı bireyin hoşuna gitmeyen bir durumla karşılaştığında ortaya koyduğu mücadele gücü, gayret inisiyatif ve ısrarcılık yeterliliğiyle ne kadar süre bu zorluklarla karşı karşıya kalabildiğine işaret etmektedir. Başka bir deyişle yeteneklerine güvenmeyen bir futbolcu maç sırasında ortaya çıkacak sorunlarla mücadele etmekten vazgeçerken, yeteneklerine tam olarak inanan futbolcu ise zorluklarla yüzleştğinde bu zorluğu aşmak için daha fazla mücadele edecektir. Birçok araştırmacıya göre, bireylerin başarıya ulaşma kapasitesine olan inançlarıyla grup üyelerinin gerçek performansı arasında pozitif bir ilişki vardır (Öcal ve Aydın 2009). Futbolcuların yüksek yeterlilik inancı güdülenme düzeylerini, hedefe ulaşmak için gösterdikleri çabanın artmasına yol açarak performansı olumlu yönde etkilerken, düşük yeterlilik inancına sahip olmak ise futbolcuların güdülenme düzeyini düşürerek olumsuz yönde etkilemektedir. Bu açıdan ele alındığında futbolcuların genel öz-yeterlilik düzeylerinin yüksek olmasının gerektiğini ve bunun da takım başarısına katkı sağlayacağını söyleyebiliriz.

Bu çalışmanın sonuçları futbolcuların genel öz yeterliliklerinin orta düzeyde olduğu ve öz yeterlilik alanlarından inisiyatif ortalama puanının gayret ve ısrarcılık alt boyutları ortalamalarından daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bunun yanı sıra futbolcularda genel öz-yeterliliğinin ısrarcılık alanının yaştan etkilendiğini düşündürmüştür. Öz yeterlilik ve sportif performans arasındaki ilişkinin incelenmesi için ileri çalışmalara ihtiyaç vardır.

KAYNAKLAR

1. Aşkar P. ve Umay A. (2001). İlköğretim matematik öğretmenliği öğrencilerinin bilgisayarla ilgili öz-yeterlilik algısı, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21,1-8.
2. Aypay A. (2010). Genel Öz Yeterlilik Ölçeğinin GÖYÖ Türkçe'ye Uyarlama Çalışması, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 113-131.
3. Bandura A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
4. Bandura A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.
5. Bandura A. (2000). Exercise of human agency through collective efficacy, *Current Directions in Psychological Science*, 9, 75-78.

6. Barling J., Abel M. (1983). Self-Efficacy Beliefs and Tennis Performance, *Cognitive Therapy and Research*, 7(3), 265-272.
7. Başoğlu B., (2017). Grekoromen Yıldız Erkek Gureř Milli Takım Oyuncularının Başarı Algısı ve Özyeterlilik Düzeylerinin İncelenmesi, *GaziAntep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 31-40.
8. Benzer F. (2011). İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Öz Yeterlilik Algılarının Analizi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Teftiři Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
9. Blecharz J., Luszczynska A., Tenenbaum G., Scholz U., & Cieslak R., (2014). Self-Efficacy Moderates but Collective Efficacy Mediates between Motivational Climate and Athletes' Well-Being, *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 6(3),280–299.
10. Bosscher R.J., Smit J.H. (1998). Confirmatory factor analysis of the General Self-Efficacy Scale, *Behaviour Research and Therapy*, 36, 339-343.
11. Brink E., Alsén P., Herlitz J., Kjellgren K.,& Cliffordson C. (2012). General self-efficacy and health-related quality of life after myocardial infarction, *Psychology, Health & Medicine*, 17(3), 346-355.
12. Chase A.M. (1999). Sources of Self-Efficacy in Physical Education and Sport, Sources of Self-Efficacy in Physical Education and Sport, *Journal of Teaching in Physical Education*, 18(1), 76-89. <https://doi.org/10.1123/jtpe.18.1.76>, Eriřim tarihi, 04.06.2017.
13. Chen G., Gully M.S., & Eden D. (2001). Validation of a New General Self-Efficacy Scale, *Organizational Research Methods*; 4; 62.
14. Feltz D.L., Short S.E., & Sullivan P.J. (2008). *Self-efficacy in sport: Research and strategies for working with athletes, teams, and coaches*. Champaign, IL: Human Kinetics.https://books.google.com.tr/books?hl=en&lr=&id=nAuJ0CxA2SwC&oi=fnd&pg=PR10&ots=uOhMW8GuMm&sig=zcGFIPMBEAYqpT75FDgLevAdSxk&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false , Eriřim tarihi, 26.02.2017.
15. Fernandez-Ballesteros, R., Diez-Nicolas J., Carpara G. V., Barbanelli, C., Bandura, A. (2002). Determinants and structural relation of personal efficacy to collective efficacy. *Applied Psychology: An International Review*, 53(1), 107–125.
16. Kurt T., (2012). Öğretmenlerin Öz Yeterlilik Ve Kolektif Yeterlilik Algıları, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi Bahar*, 10(2), 195-227.
17. Luszczynska A., Scholz U., & Schwarzer R. (2005). The General Self-Efficacy Scale: Multicultural Validation Studies. *The Journal of Psychology*, 139(5), 439-457.
18. Luszczynska A., Gutierrez-Dona B., & Schwarzer R. (2005). General Self-Efficacy in Various Domains of Human Functioning: Evidence From Five Countries. *International Journal of Psychology*, 40(2): 80-89.
19. Myers N.D., Payment C., & Feltz D.L. (2004). Reciprocal relationships between collective efficacy and team performance in women's ice hockey. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 8, 182-195.
20. Nicholls A.R., Polman R.C.J., Levy A.R., & Hulleman J. (2012). An explanation for the fallacy of facilitative anxiety: stress, emotions, coping, and subjective performance in sport. *International Journal of Sport Psychology*, 43(4), 273-293.

21. Öcal H. ve Aydın O. (2009). Spor takımlarında kolektif yeterlik, öz-yeterlik ve sargınlık algıları ile başarı algı ve beklentileri arasındaki ilişkiler, *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 26 (2); 155-174.
22. Scherbaum C.A., Cohen-Charash Y., & Kern M.J. (2006). Measuring General Self Efficacy: A Comparison of Three Measures Using Item Response Theory. *Educational and Psychological Measurement*, 66(6), 1047-1063.
23. Tarakcı A.U. (2009). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Türk Özel Sektör Yöneticilerinin Çatışmaları Çözmede Kullandıkları Stiller ve Bu Stillerin Öz Yeterlilik Algılamasıyla İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.
24. Usher L.E., Pajares F. (2008). Sources of Self-Efficacy in School: Critical Review of the Literature and Future Directions, *Review of Educational Research*, 78(4),751–796.
25. Uysal İ. ve Kösemem S. (2013). Öğretmen adaylarının genel öz-yeterlik inançlarının incelenmesi *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 25; 217-226.
26. Vealey R.S. (1986). Conceptualizations of sport confidence and competitive orientation: preliminary investigation and instrument development. *Journal of Sport Psychology*, 8, 221–246.
27. Yıldırım F. ve İlhan Ö.İ. (2010). Genel Özyeterlilik Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21(4), 301-308.

